

Abstract

Lanaw S'bu is a poetry collection that celebrates the cultural heritage, folktales, and myths of the Tboli, an ethnolinguistic group from the southern Philippines. The collection features poems that explore the deep connection between the Tboli people and their natural environment, while also delving into their unique worldviews and beliefs. With themes ranging from the creation of the world to the daily rituals and customs of the Tboli people, Lanaw S'bu highlights the importance of storytelling and oral tradition in preserving cultural heritage.

Keywords

tboli
mythology
orality
storytelling
nature

English titles

Lake Sebu

LANAW S'BU

ADRIAN MEDINA PREGONIR

BAGO ANG KALIBUTAN

nagpangandam si D'wata nga may anaw sa kalibutan

Nagpapalsipika ang sanaw
bago nalikha ang mistikal na linaw.
Dumungka sa kawayanan
ang kosmopolitanong katutubo;
nagsagawa ng pista ng salamangka,
babaylan at manogbulong,
habang nag-alay ng ritwal
sa lawa ng mga sisne't tilapia.
Nang kinalugdan ng D'wata,
tumighaw ang poot sa kalibutan
humupa ang baha ng pangamba
at isinilang ng kawayan sina
La Bebe, La Lomi, T'mefeles
at La Kagef na nagsimulang
mag-klakak, nagluwa ng slingon
at umawas ang ambahanon sa hegalong
at nagsilang ng mga barrio at nayon.

PAMANA

suno sa “Lisan” ni MJ Tumamac

“Kailangang lisanin ng bayani ang bayan nang mahanap ang sarili.”

1.

Sa paglisan ng bayani, sumisiksik
ang pamana ng daigdig sa babakasing
landas. Magsisilbing liwanag ang habilin
na ibinabasbas at isinasabog ni Lmugot Mangay
sa maunos na dalisdis ng kalibutan ni Kumucol
upang mahanap ang kasanag ng sarili.

2. *Pamana kay Kumucol*

Isinilid ng magkabiyak na La Sambad at La Mogoaw
ang mahiwagang kabayo sa kahita, sinliit ng daga
na namemeste sa palayan ng Tboli. Ipinamana rin
ang tok at taming upang maging panangga
kung sakaling makasagupa si Busao. Kung
gagamiting maigi ang pamana, kakaladkarin
nito si Busao hanggang malunod sa Lawa Seloton.
Hindi na makaaahon sa selda ng dilim ang salot.

3.

Wala akong pamanang natanggap, kundi salita.
Sumasakay lamang sa kabayo ang aking gunita
paakyat sa bukid ng Maasim kasama si Tatay.
Pauwi, wala akong kabayo sa kahita, tok o taming,
kundi salita lamang ng paalala't pangamba pababa.

S'FEDAT

Nahuhumaling ang daigdig sa iyo, at ngayon, nakahimpil ang santuwaryo
sa estuwaryo
ng iyong kabanalan tungo sa Lawa Seloton na naglilikha ng pambihirang
basbas sa lupain.
Pananggalang ka upang masupil ang salot at sakit, at tumbahin ang
mangmang na Busao.
Umiiral dito sa malawak na lupain ang aparisyon ng iyong bungang-lupa.
Sa ngalan mo,
sumisibol ang buhay kahit patuloy na nilalansag ng taggutom ang
kalibutan; lumilikha rin
ng maraming koyu si Fun Bulol sa iyong balat na umiiral sa lawak ng
buong Lanaw S'bu dahil
noong patay ang buwan, inutusan mo ang kapatid na iyong kabiyak na
kitilin ka sa dilim.
Pagkagunaw marahil ito sa mga hindi nakakikilala sa iyo ngunit sa tunay,
inangkin ng daigdaig
ang inmortalidad ng iyong pag-iral; ang patay mong hininga'y mayabong
nang plantasyon,
mataba nang lupain, na ang mga dayo sa iyong teritoryo'y nagbabagtas sa
tagaytay at lawa
mong nagsisilak ng tila nagpipingkiang bakal. Dito sa iyong lupain,
nangagkalat ang kaluluwa
ng nag-iisa mong gahum; wala ka mang supling kay Bong Libun,
nagsisiwalat ang kanaway
ng pulang damgo na dumadanak at nagnanaknak ng pag-ibig sa tehidong
ng tnalak.

PAG-IWAS SA BULAWANG KALISKIS

Hindi ka mangingisda kung hindi ka marunong umilag sa bulawan, kaya:

1. Iwasan mo ang kilapsaw ng tubig-lawa kahit walang bumabagsak na ulop.
2. Iwasan mong pumagitna sa lawak ng lawa, huwag mahalina sa kristalinang rabaw.
3. Iwasan mo ring sumagwan paatras kung nakasakay ka sa owung, hahatakin ka pailalim.
4. Iwasan kang mamangka sa makapal na hamog, mapanlinlang ang kapal ng ganda niya.
5. Iwasan kang pumatay ng tilapia, mas higit pa ang buhay nito sa dangal mo.
6. Iwasan mo ang mapanatag kung namamangka, ang hambog ay kaniyang isinusumpa.
7. Huwag kang magnakaw sa kaniyang lawa, baka hindi ka na makaahon sa dilim.
8. Lumalalim nang lumalalim ang kaniyang lalim lalo pa't siya'y isa pa ring lihim.
9. Marami ang nagtangkang hagnosis ng granada ang lawa at sa tubig siya'y halayin,
10. Ngunit huwag ka nang magtangka, baka matapakan ka na lang na isang buhangin.

MUHEN

1.

Tinatawag siyang muhen ng mga paslit, libun at lagi, itinuturing na kabigha-bighani. Makukulay, malalapad ang bagwis, matatalas ang kuko, maliksi pati balahibo na nag-aanyo ng iba pang ibon, kung ituring siya'y tunay na ibong mandaragit. Hindi marahil nauunawaan ng mga paslit na siya'y minsan lamang nagbabanggit ng pambihirang awit na kung iyong marinig, ito'y paalala na may nakaambang salot o galit.

2.

Nasaksihan ng isang paslit habang naliligo sa pampang ng Lawa Lahit na dinagit ng muhen ang isa pang paslit. Makaraang umigkis sa papawirin inihulog nito sa Lahit ang paslit upang muling hagipin at tangayin. Ibinalik niya muli ito sa langit na nakahawid sa matatalas niyang kuko. Sa pagkabaon ng kuko sa balat ng paslit, luray, lansag at lantad ang lamanloob nito. Mula sa papawiring sinusuyod ng lipad at igkis ng Muhen, tila ulan na nalalaglag sa tubig-lawa ang atay at bituka ng paslit.

Tinabunan ng batang naliligo sa pampang ang kaniyang tainga at iniwasang mamangha sa pag-awit ng Muhen, baka siya ang susunod na kakainin, ngangtngatin.

3.

Kung awit ang nakatakda sa bawat pag-iral, mas mainam nang lumangoy sa pampang ng kalakalan. Umiral nang umiral maging nabigador sa walang tuntungang lawa. Aawit nang aawit hanggang sa matupungan ang lipad ng Muhen kaysa mamuhi sa banta ng kaniyang salamangkang awitin. May mas matibay na bagwis ang di pagsuko.

SA MESA NG PITONG SALOT

Pabrika ng bangungot ang katawan. Marahil kung hindi mo malirip, mangmang kang maaaring dapuan ng kung anong salot ng sanlibutan. Sa mesa, kahit puno ng tuba ang iyong kopa't kaharap ang makapangyarihang Datu ng iyong panahon, malisod tanggihan ang saliw ng nakaambang sakit.

Kung magdududa ka kung bakit pabrika ng sakit ang katawan, tanungin mo ang mga tigulang at sasagutin ka nilang kasalanan lahat ni Bong Libon sa mga anak niyang sina Fun Knkel, Fun Daskulo, Fun Lkef, Fun Kumuga, Fun Blekes, at Fun Lalang—pitong salot sa pitong mundo ng kalibutan.

Sundin mo ang atas ng panahon nang di ka sulubin ng pitong panong baka matanggal ang iyong ngipin at papalya ang makinarya ng'yong pagngatngat

PAGPAPALIPAS NG GABI SA LAWA HOLON

Sa iyong rabaw, Lawa Holon, nagtatalik ang lamig at hamog.
Nakadyaket akong nakaupo sa isang malaking bato,
at nakaharap sa iyong hindi maaaninag na lawak.
Mahinahon na umaalon ang parada ng lumipas nang humarap
sa iyong di-pa-naliwanagang rikit at sapat-na-linaw ng tubig.
Sabi nila, tuwing gabi, bumibisita ang busao sa iyong lawa,
tuwing may nanonood sa makapal na ulop ng iyong rabaw,
ngunit ayaw kong maniwala dahil hindi naman masangsang ang simoy
na sabi nila ay sangsang ng lamanloob na nginatngat ng busao.
Tahimik ka lang na nagsasalita at nariyan kahit walang tinig,
pinakikinggan ang hinahon ng pagod na paratang ng maraming pagkamangha
mula sa mga dayong kararating lamang sa iyong tuktok,
nagreretrato nang walang tunog upang di magambala ang banal mong pagninilay.
Maraming pook na akong binagtas, ngunit sa iyo ko natagpuan ang paghilom
kahit mahaba at mayamungmong na dawag ang nilakbay.
At noong sa panahong nag-aapura na ang bawat hakbang sa pagsuong sa pilapil,
naghahasik ng wisik ng kasapatan at kaliwanagan ang balikat ng iyong bundok.
Kahit madilim ang iyong lawa ngayong gabi, maaliwalas ang iyong ganda,
mataimtim ang iyong pamamahinga sa himpilan ng mga paghanga;
sa wagas na pagdantay ng patak ng haraya, nakapulupot sa iyo ang hiwaga.
Katahimikan ang dakila mong sining at hininga.